

Ж. А. Газиева, Б.Е. Айғожин
Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды зерттеу университеті,
Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ., zhanel_gazieva@mail.ru

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМНЫҢ ДАМУЫ: ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ӨСУ ДРАЙВЕРЛЕРІ

Қазақстан - әлемдегі ең ірі елдердің бірі, ол бай табиғи ресурстарға ие. Ол аумағы жағынан әлемдегі тоғызыншы ел болып табылады және өзінің стратегиялық орналасуына байланысты Еуразиядағы маңызды транзиттік хаб болуға мүмкіндік береді. Алайда, Қазақстанның логистикалық инфрақұрылымы әлі де дамудың ерте сатысында болып табылады. Логистикалық қызметтердің сапасы және тиімділігі жеткіліксіз. Логистикалық шығындар да жоғары болып табылады.

Логистикалық ахуалдың жетіспеушіліктерінің басты себептерінің бірі - инфрақұрылымдық шектеулер. Қазақстандағы жолдар мен теміржолдардың жағдайы нашар, ал көлік жүйесі жеткіліксіз дамыған. Басқа себеп - логистикалық қызметтердің жетіспеушілігі. Қазақстанда тиімді және сенімді логистикалық қызметтер жеткіліксіз. Логистикалық процестердің тиімсіздігіне байланысты шығындар да жоғары болып табылады.

Логистикалық инфрақұрылым – бұл тауарлар мен қызметтердің тиімді қозғалысын қамтамасыз ететін кешенді жүйе. Ол жолдар, темір жолдар, порттар, әуежайлар, қоймалар және басқа да материалдық-техникалық базаларды қамтиды. Қазақстан сияқты үлкен аумағы бар елдер үшін логистикалық инфрақұрылымның дамуы экономиканың өсуіне және бәсекеге қабілеттілігінің артуына маңызды фактор болып табылады.

Логистикалық инфрақұрылымның дамуының маңыздылығы:

- Экспорттық әлеуетті арттыру: Дәл және уақытылы жеткізілімдер халықаралық нарықтағы бәсекеге қабілеттілікті арттырады.
- Импорттық шығындарды азайту: Тиімді логистикалық тізбектер импортталған тауарлардың құнын төмендетеді.
- Ішкі нарықтың дамуы: Тауарлар мен қызметтердің жылдам және тиімді қозғалысы ішкі нарықтың өсуіне ықпал етеді.
- Инвестицияларды тарту: Дайын логистикалық инфрақұрылым инвесторлар үшін тартымды фактор болып табылады.
- Жаңа жұмыс орындарын құру: Логистика саласының дамуымен бірге жаңа жұмыс орындары пайда болады.

Қазақстанның экономикасының тұрақты дамуы үшін логистикалық инфрақұрылымды дамыту маңызды рөл атқарады. Логистика тиімділігін арттыру және халықаралық саудаға қатысу мүмкіндігін кеңейту арқылы, Қазақстан өзінің геостратегиялық орнын артықшылыққа айналдыра алады.

Логистикалық инфрақұрылымды дамыту кез келген елдің экономикалық дамуының негізгі элементтерінің бірі болып табылады. Қазақстанның қазіргі заманғы логистикалық жүйесі автомобиль, теміржол және әуе қатынасының дамыған желісімен, сондай-ақ одан әрі өсу үшін елеулі әлеуетімен сипатталады. Қазақстан аса маңызды көлік дәліздерінің қиылысында стратегиялық географиялық жағдайға ие бола отырып, өзінің логистикалық инфрақұрылымын жаңғырту және дамыту міндетіне тап болады. Оған себеп болған негізгі мәселелер: өткізу қабілеттілігінің жеткіліксіздігі (көлік желісіндегі көптеген кедергілер тасымалдау көлемінің ұлғаюына кедергі келтіреді), жолдар мен терминалдардың жай-күйі (жол жамылғысының сапасыздығы және ескірген жүк терминалдары жеткізу процестерін қиындатады), интеграцияның болмауы (әртүрлі көлік түрлерінің өзара әрекеттесуі дамымаған). Логистикалық инфрақұрылымды салу және жаңарту сауда операцияларының тиімділігін арттыруға, тауарларды жеткізу уақыты мен шығындарын қысқартуға, тұтынушыларға қызмет көрсету сапасын жақсартуға, сондай-ақ өндіріс пен экспорттың өсуін ынталандыруға ықпал етеді. Тиімді логистикалық жүйе Қазақстанның экономикалық өсуінің маңызды факторы. Ол тауарлар мен қызметтерді уақтылы жеткізуді қамтамасыз етеді, өндіріс шығындарын азайтады және сыртқы сауда белсенділігін ынталандырады. Логистиканы дамыту шетелдік инвестицияларды тартуға, жаңа жұмыс орындарын құруға және қазақстандық кәсіпорындардың халықаралық нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді. Жеткізу уақыты мен құнын қысқарту бизнестің табыстылығына тікелей әсер етеді.

Қазақстанда логистикалық инфрақұрылымды дамыту үшін үлкен әлеует бар. Ол табиғи ресурстарға бай, оның ішінде мұнай, газ, металл және минералдар бар. Қазақстанда көптеген тау-кен өндірісі шоғырланған, бұл оны әлемдік нарыққа өнімдерді экспорттаушы және өткізуші маңызды орталыққа айналдырады. Қазақстанның Еуразиядағы стратегиялық орналасуы оны Еуропа мен Азия арасындағы көпір ретінде ерекшелейді, бұл оны транзиттік тасымалдаудың маңызды орталығына айналдыруға мүмкіндік береді. Қазақстанда жоғары білікті жұмыс күші де бар, бұл логистикалық саланың дамуы үшін маңызды. Сонымен қатар, Қазақстанда саяси тұрақтылық пен экономикалық өсудің жоғары деңгейі бар. Бұл оны инвестицияларды тарту үшін тартымды етіп, логистикалық инфрақұрылымды дамытуға қолайлы жағдай жасайды.

Қазақстанда логистикалық инфрақұрылымның дамуы көптеген факторларға байланысты. Оларға мыналар жатады: мемлекеттік саясат және реттеу, инвестициялар көлемі, технологиялардың даму деңгейі, персоналдың біліктілігі, елдің географиялық жағдайы, көрші мемлекеттердің көлік инфрақұрылымының жағдайы және т.б. Сондай-ақ, бизнес тарапынан логистикалық қызметтерге сұраныс және мемлекеттік-жекешелік әріптестіктің тиімді тетіктерінің болуы маңызды рөл атқарады. Тиімді логистика бәсекеге қабілеттіліктің кілті ғана емес, сонымен қатар елдің экономикалық өсуінің маңызды драйвері болып табылады.

Қазақстандағы логистикалық инфрақұрылымды дамыту драйверлеріне мынадай факторлар кіреді:

1. Географиялық орналасуы. Қазақстан Еуразияның ортасында орналасқан, Еуропа мен Азия арасындағы маңызды көпір болып табылады. Бұл орналасуы оны тауарлардың транзиті үшін ең қолайлы орын етеді. Қазақстан Ресей, Қытай, Орта Азия елдері, Каспий теңізі және Батыс Еуропаға тікелей қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл географиялық артықшылықты пайдалана отырып логистикалық инфрақұрылымды дамыту елге транзиттік орталыққа айналуға және өңір елдері арасындағы тиімді көлік байланысын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

2. Мемлекеттік бастамалар. Соңғы жылдары Қазақстанда логистикалық инфрақұрылымды дамытуға елеулі инвестициялар жұмсалуда. Мысалы, "Нұрлы жол" бағдарламасы аясында жаңа жолдар, теміржолдар және әуежайлар салынууда. Қазақстанның логистикалық инфрақұрылымын дамытуға бағытталған бірқатар бастамалар бар, мысалы, "Қазақстан-2050" стратегиясы және "Еуразиялық бірлестік" бастамасы. Бұл бастамалар логистикалық қызметтердің сапасын арттыруға және Қазақстанның транзиттік әлеуетін арттыруға бағытталған. Бұл бағдарламаларға көлік инфрақұрылымын дамыту, жаңа көлік-логистикалық орталықтар салу, цифрлық технологияларды енгізу және мамандардың біліктілігін арттыру кіреді. Негізгі бастамаларға: жаңа автомобиль және теміржол маршруттарын салу, елдің негізгі нүктелерінде логистикалық хабтар құру, қолданыстағы инфрақұрылымды жаңартуға инвестициялар жатқызамыз.

3. Жеке инвестициялар. Логистикалық инфрақұрылымды дамытуға жеке инвестициялар да маңызды рөл атқарады. Қазақстандағы инвестициялық климаттың жақсаруы халықаралық инвесторлардың логистикалық қызметтерге, қоймаларға, тасымалдау компанияларына және логистикалық орталықтарға инвестиция салуына мүмкіндік берді. Бұл инвестициялар процестерді автоматтандырудың инновациялық технологиялары енгізуге, жеткізілім тізбегін басқаруды жақсарту үшін ІТ шешімдерін дамытуға, қызметтердің тиімділігін арттыруға және бәсекеге қабілетті логистикалық қызметтерді дамытуға ықпал етеді.

4. Кедендік инфрақұрылымды жақсарту. Логистикалық инфрақұрылымды дамытумен ұштастыра отырып, заманауи кедендік рәсімдер мен технологияларды енгізу кедендік формальдылықтардан өту уақытын қысқартуға мүмкіндік береді және Қазақстан аумағы арқылы жүктерді тасымалдауды жеңілдетеді. Кедендік процедураларды жеңілдету, бақылаудың тиімділігін арттыру және кедендік баж салықтарын төмендету тауарлардың транзитін тездетуге және логистикалық шығындарды азайтуға көмектеседі. Сонымен қатар, шекаралық өткелдерді жаңарту және жаңа кедендік терминалдарды салу тауар ағымын арттыруға және логистикалық инфрақұрылымды жақсартуға ықпал етеді.

5. Қазақстанның жаһандық логистикалық тізбектерге кірігуі және халықаралық көлік дәліздерін дамыту. Қазақстан көрші мемлекеттермен байланыстыратын және теңіз порттары мен негізгі нарықтарға қол жеткізуді қамтамасыз ететін Батыс-Шығыс көлік дәлізі сияқты трансшекаралық көлік дәліздерін құру және дамыту жөніндегі халықаралық жобаларға белсенді қатысады. Бұл транзиттік әлеуетті дамытуды, шетелдік инвесторлар үшін тартымды жағдайлар жасауды және көрші мемлекеттермен ынтымақтастықты нығайтуды көздейді. "Жаңа Жібек жолы" сияқты халықаралық көлік дәліздеріне қатысу Қазақстанға жаһандық логистикалық желінің маңызды буыны болуға мүмкіндік береді. [1]

6. Көлік-логистикалық тораптар мен дәліздерді жетілдіру. Көлік-логистикалық тораптар мен дәліздерді жаңғырту Қазақстанның логистикалық инфрақұрылымын дамытудың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Бұған порттардың өткізу қабілетін кеңейту, теміржол вокзалдарын жаңарту, жаңа магистральдар мен әуежайлар салу кіреді. Ірі қалалар маңында және көрші елдермен шекараларда инфрақұрылымды дамытуға ерекше назар аударылады. Сонымен қатар, логистикалық орталықтарды құру және халықаралық стандарттарға сай келетін логистикалық қызметтерді дамыту маңызды.

7. Цифрлық технологияларды енгізу логистикалық процестердің тиімділігін арттыруда шешуші рөл атқарады. Бұған GPS бақылау жүйелерін, электрондық құжат айналымын, жеткізу тізбегін басқару платформаларын және үлкен деректерді талдауды пайдалану кіреді. Цифрландыру маршруттарды оңтайландыруға, жеткізу уақытын қысқартуға, шығындарды азайтуға және логистикалық операциялардың ашықтығын арттыруға мүмкіндік береді. [2]

8. Логистикалық орталықтар мен сауда алаңдарын дамыту. Заманауи логистикалық орталықтарды, сауда алаңдарын және еркін сауда аймақтарын құру жүктерді сақтау мен өңдеу көлемін ұлғайтуға, логистикалық процестерді оңтайландыруға және клиенттерге қызмет көрсетуді жақсартуға ықпал етеді. Бұл логистикалық шығындарды азайтуға, тауарлардың қозғалысын тездетуге және логистикалық қызметтердің тиімділігін арттыруға көмектеседі. Қазақстандағы логистикалық орталықтар тауарлардың сақталуына, қайта өңделуіне, таратылуына және сатуына қызмет етеді, олардың халықаралық саудадағы рөлін арттырады.

9. Халықаралық логистикалық компаниялармен ынтымақтастық. Ірі халықаралық логистикалық операторлармен серіктестік көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартуға, тауарларды жеткізу географиясын кеңейтуге, сондай-ақ әлемдік нарықта бәсекеге қабілеттілікті арттыруға мүмкіндік береді.

10. Жаһандық трендтер. Логистикалық инфрақұрылымды дамытудағы жаһандық трендтер Қазақстан үшін маңызды. Оларға автоматтандыру, цифрландыру, деректерді талдау, блокчейн технологиялары, электронды коммерцияның өсуі және тауарларды жеткізудің жаңа түрлері, соның ішінде дроналарды пайдалану жатады. Қазақстан бұл трендтерге бейімделіп, логистикалық инфрақұрылымын жаңартып, жаңа технологияларды енгізу арқылы бәсекелестікке қабілетті болуы керек. Бұл Қазақстанның әлемдік логистикалық нарықтағы орнын нығайтуға және оның экономикалық өсуіне ықпал етеді.

Қазақстандағы логистикалық инфрақұрылымның дамуының негізгі бағыттары:

- Көлік инфрақұрылымын жаңарту: Жолдардың сапасын жақсарту, темір жол желісін кеңейту, порттарды модернизациялау.

- Логистикалық орталықтарды құру: Тауарларды сақтау, өңдеу және тарату үшін қазіргі заманғы логистикалық орталықтарды құру.

- Электрондық сауданы дамыту: Электрондық коммерцияның дамуы логистикалық қызметтерге деген сұранысты арттырады.

- Бажылық рәсімдеуді жеңілдету: Тауарлардың шекарадан өту уақытын қысқарту және бажылық төлемдердің көлемін азайту.

- Логистикалық қызметтердің сапасын жақсарту: Логистикалық қызметтердің тиімділігін арттыру және олардың сапасын бақылау жүйесін енгізу. [3]

Осылайша, Қазақстанның логистикалық жүйесін жаңғырту экономикалық өсу үшін елеулі перспективаларды уәде етеді. Көлік операцияларының тиімділігін арттыру, бизнес үшін шығындарды азайту, шетелдік инвестицияларды тарту және сыртқы сауда көлемінің өсуі күтілуде. Қазақстан маңызды көлік және сауда хабына айнала отырып, жаһандық логистикалық тізбектерде анағұрлым күшті позицияға ие бола алады. Алайда елеулі сын қатерлер де бар. Логистикалық инфрақұрылымды дамытудағы тәуекелдердің бірі - экономикалық тұрақсыздық. Экономикалық рецессия кезінде логистикалық инфрақұрылымға инвестициялар азаяды, бұл оның дамуын баяулатады. Сонымен қатар, саяси тұрақсыздық пен халықаралық саудадағы кедергілер логистикалық қызметтерге кері әсер етуі мүмкін. Қазақстандағы логистикалық инфрақұрылымды дамытудағы тағы бір тәуекел - бәсекелестіктің жоғарылауы. Шығыс Еуропа елдері мен Қытай сияқты басқа елдер логистикалық қызметтерді ұсынуда өздерін белсенді түрде көрсетіп отыр, бұл Қазақстанға қысым жасайды.

Қорытындылай келе, Қазақстанда логистикалық инфрақұрылымды дамыту тұрақты экономикалық өсудің негізгі факторы болып табылады. Осыған орай, мемлекеттің белсенді саясаты, инвестицияларды тарту, жаңа технологияларды енгізу және жаһандық трендтерді ескеру қажет. Бұл саладағы жетістік ел үшін жаңа мүмкіндіктер ашады және оның халықаралық аренада бәсекеге

кабілеттілігін арттырады. Логистикалық инфрақұрылымды дамытудағы негізгі ұсыныстарға: инфрақұрылымды жақсартуға бағытталған инвестицияларды арттыру, жаңа технологияларды енгізу арқылы логистикалық қызметтердің тиімділігін арттыру, заңнамалық және реттеушілік шектеулерді жеңілдету, инвестициялық климатты жақсарту, логистикалық қызметтердің сапасын арттыру, жаһандық логистикалық трендтерді үнемі қадағалауды жатқызамыз. Бұл ұсыныстарды жүзеге асыру Қазақстанның логистикалық инфрақұрылымын дамытуға ықпал етеді, оның экономикалық өсуіне және бәсекелестікке қабілеттілігін арттыруға көмектеседі. Қазақстан өзінің көліктік және логистикалық мүмкіндіктерін белсенді дамытып, әлемдік логистикалық тізбектерде лайықты орын алуға барлық мүмкіндіктерге ие және осы бағытта жұмыс жасауда. Логистикалық инфрақұрылымның дамуы Қазақстан экономикасының өсуіне маңызды үлес қосады. Бұл экономиканың барлық салаларының тиімді жұмыс істеуіне және елдің бәсегеге қабілеттілігінің артуына ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Логистика: интеграция и оптимизация логистических бизнес-процессов в цепях поставок: Учебник/ Дыбская В.В., Зайцев Е.И., Сергеев В.И., Стерлигова А.Н. -М.: Эксмо, 2018.
2. Основы логистики транспортного производства и его цифровой трансформации: Учебник/ Миротин Л. Б., Лебедев Е. А., 2021.
3. Инновационные процессы в логистике: Учебник/ Миротин Л. Б., Покровский А. К., Лебедев Е. А., 2022.

МРНТИ 06.81.55

В.А. Дернова, Д.Д. Гребенюк
 Карагандинский исследовательский университет имени Е.А. Букетова,
 Республика Казахстан, г.Караганда, dasha120598@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ КУЛЬТУРНОЙ АДАПТАЦИИ КОНТЕНТА МЕЖДУНАРОДНЫХ БРЕНДОВ В ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ СОЦИАЛЬНЫЕ МЕДИА

Объем импорта в современном Казахстане продолжает стремительно расти. В 2023 году его доля достигла 56,3%, что ярко отражает текущее состояние казахстанского рынка товаров и услуг.

На 2024 год число иностранных компаний составляет 52,2 тысячи. В сравнении с 2019 годом количество организаций выросло в 2,1 раза. Большая часть таких компаний - филиалы с иностранной формой собственности. В январе 2024 года их количество составило уже 43,4 тыс; совместных предприятий меньше — 8,7 тыс. На рисунке 1 представлена динамика изменения количества иностранных компаний с 2022 по 2024 год.

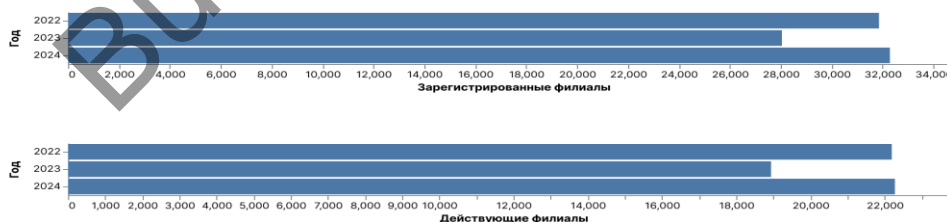

Рисунок 1. Динамика изменения количества иностранных компаний [1]

Рост количества зарубежных компаний отражается не только на состоянии экономики, но и определяет тенденции в маркетинге.

Локализация — это процесс адаптации продукта или услуги под конкретный рынок или регион [2]. В современном мире, где глобализация играет ключевую роль, локализация становится неотъемлемой частью успешной международной бизнес-стратегии. Некоторые компании при переходе на рынок другой страны считают, что достаточным условием является перевод информации на государственный язык. Однако, для избежания конфликтов, противоречий и правильного донесения